

Politické souvislosti

Pekingská akční platforma definuje institucionální mechanismy pro rovnost žen a mužů jako národní infrastrukturu pro zlepšování postavení žen a charakterizuje je jako ústřední útvar pro koordinaci politik v rámci státní správy. V rámci EU se institucionálními mechanismy pro rovnost žen a mužů rozumí stávající státní orgány s působností nad rámec zlepšování postavení žen, které zahrnují také oblast rovnosti žen a mužů a začleňování tohoto rozměru do všech oblastí politiky.

Závěry Rady Evropské unie (2006 a 2013)

- Jejich cílem je vytvořit a posílit vnitrostátní struktury a další státní orgány za účelem začlenění hlediska rovnosti žen a mužů do právních předpisů/veřejných politik a získávání údajů rozčleněných podle pohlaví (2006).
- Potvrzují potřebu podporovat institucionální mechanismy pro rovnost žen a mužů a vyzývají k uplatňování dvojího přístupu kombinujícího začleňování hlediska rovnosti žen a mužů s pozitivními opatřeními (2013).
- Vyzývají k zavádění vnitrostátních strategií, akčních plánů a nástrojů a metod pro začleňování hlediska rovnosti žen a mužů a k plnému využívání srovnatelných genderových statistik (2013).

Směrnice 2002/73/ES o rovném zacházení pro muže a ženy v zaměstnání

Vyžaduje, aby členské státy přijaly nezbytná opatření pro jeden nebo více subjektů pověřených podporou, rozbořením, sledováním a prosazováním rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace na základě pohlaví.

Sdělení Evropské komise o začlenění hlediska rovných příležitostí pro ženy a muže do všech oblastí rozhodování (1996)

Definuje zásadu tzv. genderového mainstreamingu jako systematické zohledňování rozdílů mezi podmínkami, situací a potřebami žen a mužů ve všech politikách a činnostech Evropské unie.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 ze dne 5. července 2006 o Evropském sociálním fondu a o zrušení nařízení (ES) č. 1784/1999

Stanoví, že začleňování hlediska rovnosti žen a mužů a zvláštní opatření týkající se žen na trhu práce jsou jednou z priorit pro financování a že členské státy musí do programů zahrnout popis způsobu, jakým do programového cyklu začlení otázku rovnosti žen a mužů.

Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006

- Stanoví obecná ustanovení o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999.
- Stanoví obecná ustanovení pro Evropský fond pro regionální rozvoj a stanoví, že členské státy a Komise zajistí podporu rovnosti žen a mužů a začlenění hlediska rovnosti pohlaví do jednotlivých fází poskytování pomoci z fondů.

Strategické cíle Pekingské akční platformy a ukazatele EU

- H.1.** Vytvořit nebo posílit vnitrostátní aparáty a další vládní orgány.
- H.2.** Začlenit hlediska rovnosti žen a mužů do právních předpisů, veřejných politik, programů a projektů.
- H.3.** Vytvářet a šířit údaje a informace rozčleněné podle pohlaví pro účely plánování a hodnocení.

V roce 2006 finské předsednictví Rady EU přezkoumalo stav institucionálních mechanismů pro rovnost žen a mužů a vypracovalo tři ukazatele, které sledují míru vládní odpovědnosti při prosazování rovnosti žen a mužů, lidské zdroje vládních a jiných orgánů pro rovnost žen a mužů a míru, v jaké v členských státech dochází k začleňování hlediska genderového mainstreamingu. Během litevského předsednictví v roce 2013 byla tato oblast opět přezkoumána a byl vypracován ukazatel

týkající se používání statistik rozčleněných podle pohlaví jako nástroje pro začleňování hlediska rovnosti žen a mužů do rozhodovacích procesů.

Nejnovější údaje a informace obsahuje databáze *Women and men in the EU – facts and figures* (Ženy a muži v EU – fakta a čísla), kterou vytvořil Evropský institut pro rovnost žen a mužů a která je k dispozici na adrese:

<http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Zjištění vyplývající z údajů za celou EU

Větší právní a institucionální úsilí o začleňování hlediska rovnosti žen a mužů

Téměř v polovině (47 %) všech členských států existuje právní rámec týkající se genderového mainstreamingu (ve srovnání s 36 % v roce 2006). Vládními strukturami pro začleňování hlediska rovnosti žen a mužů v současnosti disponuje většina členských států. V osmi členských státech platí zákonná povinnost sestavovat rozpočet s ohledem na rovnost žen a mužů. Ve většině členských států však sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů a posuzování dopadů z hlediska rovnosti žen a mužů nejsou povinné, a proto se uplatňují jen zřídka.

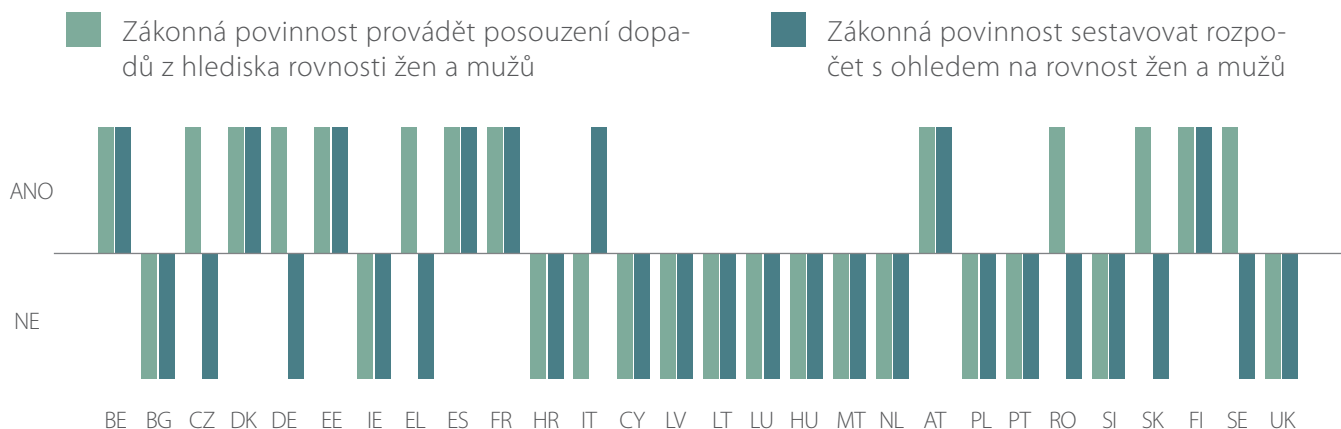
Začleňování hlediska genderového mainstreamingu vyžaduje: politický závazek, strukturu vládních orgánů a úředníků odpovědných za začleňování hlediska rovnosti žen a mužů, konzultace s odborníky na genderové otázky jak ve veřejné správě, tak v občanské společnosti,

znalosti (odbornou přípravu a zvyšování povědomí) o tom, jak začleňování hlediska rovnosti žen a mužů provádět, a používání příslušných metod a nástrojů. Při posouzení výkonnosti podle modelu navrženého litevským předsednictvím se mezi členskými státy EU nejlépe umístily Finsko a Francie (14 bodů), Španělsko a Švédsko (13,5 bodu) a Rakousko (13 bodů). Členskými státy s nejhorším hodnocením byly Irsko (2 body), Slovensko (3,5 bodu), Lotyšsko (4 body) a Řecko (4,5 bodu). Výsledky všech ostatních členských států se pohybovaly ve středním pásmu (5–10 bodů).

Více členských států EU vykazuje vysokou výkonnost z hlediska podpory rovnosti žen a mužů

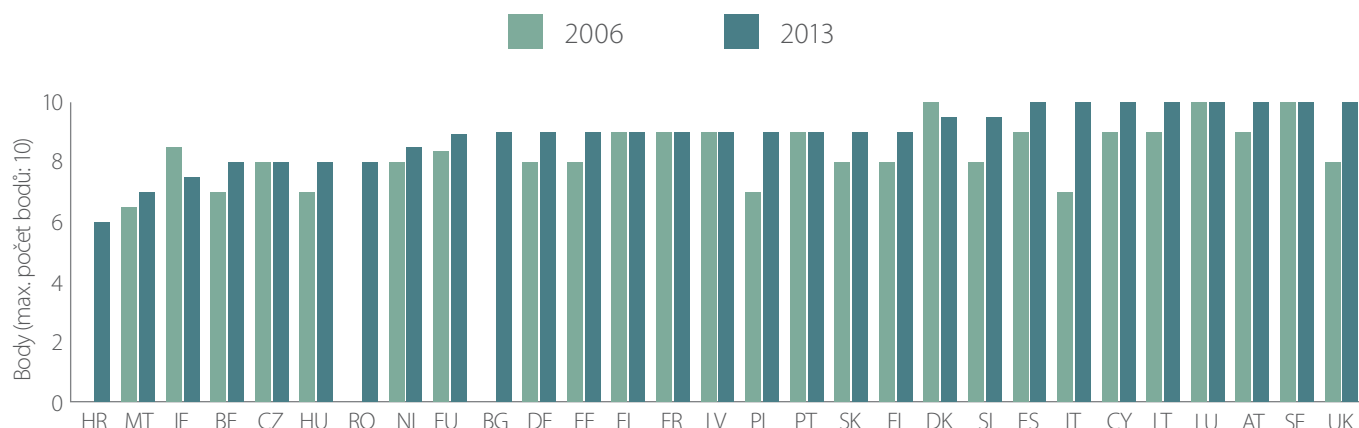
V souladu se stanovenými kritérii pro posuzování výkonnosti získává členský stát 10 bodů, jestliže je odpovědnost za podporu rovnosti žen a mužů na nejvyšší úrovni svěřena ministrovi (členovi vládního kabinetu), existuje stálý vládní orgán pro rovnost žen a mužů na nejvyšší úrovni na některém ministerstvu, k hlavním funkcím tohoto orgánu patří 1) vytvářet vládní politiku, 2) přezkoumávat a vypracovávat právní předpisy, 3) podporovat provádění vládních rozhodnutí a 4) koordinovat nebo rozvíjet začleňování hlediska rovnosti žen a mužů a členský stát má jak akční plán pro podporu rovnosti žen a mužů, tak systém pravidelného podávání zpráv zákonodárným orgánům. Celkově se výsledky některých členských států od roku 2005 zlepšily. V roce 2013 dosáhlo maximálního hodnocení osm členských států EU oproti třem členským státům v roce 2006. Z ostatních členských států došlo u deseti ke zlepšení, u pěti se situace nezměnila a dva dosáhly horšího hodnocení než v roce 2006.

ZÁKONNÁ POVINNOST POUŽÍVAT METODY ZAČLEŇOVÁNÍ HLEDISKA ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ (TZV. GENDEROVÉHO MAINSTREAMINGU) PODLE ČLENSKÝCH STÁTŮ, 2013

VÝVOJ VLÁDNÍ ODPOVĚDNOSTI ZA PODPORU ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ PODLE ČLENSKÝCH STÁTŮ, 2006 A 2013

Zdroj: EIGE, Účinnost institucionálních mechanismů pro prosazování rovnosti žen a mužů, 2014

Zákonný požadavek vytvářet statistiky rozčleněné podle pohlaví existuje téměř ve všech členských státech EU

Vytváření a šíření statistik rozčleněných podle pohlaví se kvantitativně měří na stupnici od jednoho do šesti bodů; výkonost je měřena podle tří kritérií: závazek vlády vytvářet statistiky členěné podle pohlaví, závazek vlády tyto statistiky šířit a metody používané pro šíření genderových statistik. Nejvyššího počtu bodů (6) dosáhly čtyři členské státy EU. Pouze tři členské státy EU nemají zavedenu žádnou vnitrostátní zákonnou povinnost vytvářet statistiky rozčleněné podle pohlaví a v sedmi neexistuje povinnost zpřístupňovat tyto statistiky veřejnosti.

Nezávislý orgán na podporu rovného zacházení s ženami a muži existuje v pěti členských státech EU

Většina členských států řeší problematiku diskriminace na základě pohlaví a rovných příležitostí pro ženy a muže spolu s několika dalšími důvody diskriminace prostřednictvím nezávislého orgánu určeného k řešení a potírání diskriminace. V roce 2013 mělo specializovaný antidiskriminační orgán zabývající se výhradně prosazováním rovného zacházení s ženami a muži méně členských států než v roce 2006.

Takřka ve všech členských státech EU zasáhla veřejný sektor hospodářská krize, která vedla k značnému snížení počtu zaměstnanců v tomto sektoru. Dopad na rovnost žen a mužů však byl mezi členskými státy různý; ne všechny členské státy zaznamenaly pokles v žebříčku zemí EU-28.

Užitečné iniciativy

Sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů: V Rakousku jsou spolkový stát, spolkové země a obce od roku 2013 povinny v rozpočtovém hospodaření uplatňovat zásadu sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů. V Belgii přijala v roce 2010 Rada ministrů oběžník o sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů a byla zveřejněna příručka o legislativních a praktických souvislostech. Všechna francouzská ministerstva od roku 2010 přijala průřezové politiky zdůrazňující rozpočtové práce pro dosažení rovnosti žen a mužů.

Posuzování dopadů z hlediska rovnosti žen a mužů: Ve Francii jsou aspekty rovnosti žen a mužů od roku 2012 zahrnuty do *ex ante* posouzení dopadů legislativních dokumentů. Cílem je vyhodnotit, zda dané předpisy nemohou přímo nebo nepřímo neúměrně zvýhodňovat jedno pohlaví nebo zda nemohou zhoršit stávající stav. Od roku 2013 se v rámci analýzy dopadů právních a správních předpisů předkládaných Radě ministrů používá zvláštní nástroj pro rovnost žen a mužů „*test gender*“. V Rakousku se posuzování dopadů z hlediska rovnosti žen a mužů zaměřuje na možné účinky projektů ministerstev na rovnost žen a mužů, a to prostřednictvím analýzy dopadů v těchto šesti oblastech: platby fyzickým nebo právnickým osobám; zaměstnanost, příjmy a vzdělávání; neplacená práce; veřejné příjmy; rozhodovací procesy a orgány. Uplatňuje se také při posuzování právních předpisů a zahrnuje analýzu problémů, cíle a opatření, ukazatele a posouzení rozsahu dopadů.

POKROKY A PŘEKÁŽKY V OBLASTI H: INSTITUCIONÁLNÍ MECHANISMY PRO ZLEPŠENÍ POSTAVENÍ ŽEN

POKROKY

- Zvýšil se status vládní odpovědnosti v oblasti podpory rovnosti žen a mužů.
- Došlo k určitému zvýšení počtu nezávislých orgánů na podporu rovnosti žen a mužů.
- Byl založen institut EIGE jako institucionální mechanismus na úrovni EU pro prosazování rovnosti žen a mužů.
- Více se využívají statistiky rozčleněné podle pohlaví.

PŘEKÁŽKY

- Výše zdrojů přidělovaných na prosazování mechanismů pro rovnost žen a mužů byla ovlivněna finanční krizí.
- Princip genderového mainstreamingu není uplatňován ve všech oblastech politiky a sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů se v členských státech uplatňuje jen zřídka.
- Snížil se počet vlád, které mají ministra odpovědného za rovnost žen a mužů.
- Trend slučovat orgány věnující se výlučně rovnosti žen a mužů s orgány zabývajícími se diskriminací z více důvodů, jenž se projevuje v poslední době, může ohrožovat viditelnost oblasti genderové rovnosti jakožto svébytné politické oblasti a snižovat účinnost těchto politik.

Jak dále v EU

- Podporovat efektivitu institucionálních mechanismů přidělováním vhodných lidských a finančních zdrojů odpovídajících zvýšeným nárokům a většímu počtu úkolů.
- Zvýšit kapacity pro používání významných nástrojů genderového mainstreamingu v rámci tvorby politik (např. sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů, posuzování dopadů z hlediska rovnosti žen a mužů a budování kapacit v oblasti rovnosti žen a mužů).
- Zajistit, aby rovnost žen a mužů zůstávala politickou prioritou a aby byly principy genderového mainstreamingu začleněny do ostatních oblastí politiky a doplnit tyto aktivity řešením případů diskriminace na základě pohlaví.
- Posílit implementaci právních předpisů týkajících se rovnosti žen a mužů a implementaci evropského právního řádu, které umožňují přechod od rovnosti dané zákonem k rovnosti faktické, a současně zajistit, aby otázka rovnosti žen a mužů nebyla řešena pouze z právního hlediska.

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE)

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) představuje centrum znalostí EU pro rovnost žen a mužů. Institut EIGE podporuje tvůrce politik a všechny příslušné orgány v jejich úsilí o zajištění rovnosti mezi ženami a muži (nejen) pro všechny Evropany/ky tím, že poskytuje odborné znalosti a srovnatelné a spolehlivé údaje o rovnosti žen a mužů v Evropě.

Další informace: <http://eige.europa.eu>

Středisko pro zdroje a dokumentaci Evropského institutu pro rovnost žen a mužů představuje inovativní a praktický nástroj vyvinutý pro hledání klíčových zdrojů týkajících se rovnosti žen a mužů, pro výměnu znalostí mezi těmi, kdo se zajímají o politiky a postupy v oblasti rovnosti žen a mužů, a také jako nástroj, který poskytuje prostor pro diskusi a debatu na internetu.

Další informace: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktní údaje:
European Institute for Gender Equality
(Evropský institut pro rovnost žen a mužů)
Gedimino pr.16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, Tel.+370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN: 978-92-9218-649-4
doi: 10.2839/677920
MH-04-15-022-CS-N